

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΤΜΗΜΑΤΑ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο 1

Λειτουργικά αναλφάβητοι όλοι μας

(1) Τα στοιχεία που δόθηκαν στο φως της δημοσιότητας στα μέσα του προηγούμενου μήνα πραγματικά σοκάρουν. Η ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση προειδοποίησε ότι υπάρχει πιθανότητα ένας μεγάλος αριθμός αποφοίτων των Λυκείων τα επόμενα χρόνια να είναι λειτουργικά αναλφάβητοι. Στην έκθεση υπάρχουν και συγκεκριμένοι αριθμοί που δείχνουν ότι οι επιδόσεις των μαθητών είναι κακές και στα μαθήματα που έχουν να κάνουν με τη γλώσσα και σε αυτά που σχετίζονται με τις Θετικές Επιστήμες. Με απλά λόγια, υπάρχει πρόβλημα και στα θεωρητικά και στα πρακτικά – δεν είναι ζήτημα προτίμησης μαθημάτων. Είναι ένα γενικευμένο πρόβλημα.

(2) Είναι βέβαιο ότι ξέρουμε τι ακριβώς είναι ο λειτουργικός αναλφαβητισμός; Επειδή έχουμε αρχίσει να συζητούμε για αυτόν μόλις τα τελευταία χρόνια, θέλω να θυμίσω για τι είδους πρόβλημα πρόκειται. Παλαιότερα υπήρχαν οι αναλφάβητοι – όσοι δεν ήξεραν να γράφουν, να διαβάζουν, να κάνουν πράξεις αριθμητικής κ.τ.λ. Με τον καιρό, αυτοί ευτυχώς άρχισαν να μειώνονται πολύ, αφού ως χώρα προοδεύσαμε. Οι ειδικοί όμως άρχισαν να προσέχουν κάτι άλλο σημαντικότερο, δηλαδή πόσοι από όλους όσοι έχουν αποκτήσει τις στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και μαθηματικών στο σχολείο, τις χρησιμοποιούν κιόλας στην καθημερινότητά τους. Ο προβληματισμός οδήγησε στις τωρινές μελαγχολικές διαπιστώσεις: τα παιδιά γνωρίζουν και να γράφουν και να διαβάζουν, δεν τους λείπει επίσης η γνώση των βασικών στην Αλγεβρα, στη Γεωμετρία, στη Φυσική ή στη Χημεία – μόνο που όλη αυτή η γνώση δεν χρησιμοποιείται και χάνεται.

(3) Λειτουργικά αναλφάβητοι δηλαδή προκύπτουν εκεί που η γνώση των βασικών μαθημάτων που διδάσκονται σε ένα σχολείο δεν αφομοιώνεται από τους μαθητές και άρα δεν χρησιμοποιείται. Ο μαθητής μπορεί να γράφει και να διαβάζει, αλλά δεν μπορεί και δεν ξέρει να εκφράζεται. Μπορεί να έχει γνώση της απλής μεθόδου των τριών, αλλά δεν ξέρει να κάνει μια απλή διαίρεση. Μπορεί να ξέρει το οξυγόνο, αλλά δεν καταλαβαίνει γιατί αυτό παράγεται από το δάσος.

(4) Είναι πρόβλημα; Τεράστιο! Αλλά όχι διαφορετικό από αυτό που έχουμε κι εμείς – τα παιδιά απλώς πορεύονται στον δικό μας δρόμο. Ξέρουμε σίγουρα να γράφουμε – οι καλύτεροι από εμάς ξέρουν και τα μυστικά της ορθογραφίας, κάποιοι θυμούνται ακόμη και τις δασυνόμενες. Αλλά εδώ και πάρα πολύ καιρό τα μόνα πράγματα που

γράφουμε, όταν δεν το κάνουμε για επαγγελματικούς λόγους, είναι κάτι ανόητες αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν χωράει αμφιβολία ότι ξέρουμε να διαβάζουμε. Αλλά διαβάζουμε λιγότερα βιβλία. Έχουμε επίσης χάσει εντελώς τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε ένα ωραίο ποίημα και σπανιότατα έχουμε πει ένα «μπράβο» σε κάποιον που γράφει κατά τη γνώμη μας ωραία, για τον απλούστατο λόγο ότι έχουμε ξεχάσει να εκτιμούμε την τέχνη του. Σαφώς και ξέρουμε μαθηματικά, αλλά εδώ και χρόνια μπερδευόμαστε ακόμη και στα στοιχειώδη οικονομικά. Πιστεύουμε, παραδείγματος χάριν, ότι αν μεγαλώσει η κατανάλωση θα έρθει και η ανάπτυξη στη χώρα, και ας αγοράζουμε συνεχώς εισαγόμενα προϊόντα. Ας το παραδεχτούμε: είμαστε το ίδιο λειτουργικά αναλφάβητοι όσο και τα παιδιά με τα οποία ασχολούνται οι έρευνες.

(5) Έχουμε λιγότερους αναλφάβητους, θα πει κάποιος, ας δούμε αυτή την εξέλιξη ως κάτι θετικό. Δεν έχω αντίρρηση. Ωστόσο ο αναλφάβητος μοιάζει να είναι σε καλύτερη μοίρα από τον λειτουργικά αναλφάβητο. Γιατί ο αναλφάβητος προσπαθούσε να κρύψει την άγνοιά του, προσπαθούσε να καλύψει τα κενά του και αν μπορούσε να πάει τον χρόνο πίσω, θα φρόντιζε να γλιτώσει από αυτό του το πρόβλημα. Ο λειτουργικά αναλφάβητος, αντίθετα, δεν γνωρίζει την άγνοιά του – νομίζει ότι δεν έχει πρόβλημα. Θα έλεγα μάλιστα ότι μοιάζει πολύ με τη φιγούρα του αμόρφωτου μορφωμένου την οποία ολοένα και συχνότερα συναντάμε, του ανθρώπου με πτυχία και θέσεις, που όμως δεν ξέρει να φερθεί και γίνεται κατά συνέπεια επιζήμιος. Είμαι βέβαιος ότι αρκετοί από δαύτους θα έχουν και παιδιά που είναι λειτουργικά αναλφάβητα και δεν θα το έχουν πάρει είδηση.

(6) Ομολογώ ότι βρίσκω άδικο για τα παιδιά οι στατιστικές που αφορούν τον λειτουργικό αναλφαβητισμό να εστιάζονται αποκλειστικά στα ίδια. Κανονικά θα έπρεπε ανάλογες στατιστικές να γίνονται και με δείγμα τους μεγαλύτερους. Από την άλλη, ίσως τα αποτελέσματα μιας τέτοιας έρευνας να μας οδηγούσαν σε μια κατάσταση εθνικής κατάθλιψης. Τα παιδιά έχουν πάντα το άλλοθι του μέλλοντός τους: πάντα πιστεύουμε ότι θα βρουν έναν τρόπο να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους καλύτερα από εμάς. Εμείς οι μεγάλοι λειτουργικά αναλφάβητοι είμαστε πραγματικά χαμένοι από χέρι...

A.Καρπετόπουλος, www.tovima.gr
(διασκευή)

Κείμενο 2

Λέγομαι Τάκης Χατζηφράγκος, και πριν δυο βδομάδες έκλεισα τα ογδόντα. Τα παιδιά θέλανε να μου κάνουνε και πάρτι γενεθλίων, αλλά εγώ τους είπα να κάτσουν στ' αυγά τους, είμαι εγώ για πάρτι, αυτά είναι για τους νέους, είναι και λίγο σαν να προκαλείς την τύχη σου, γιατί του μυρίζει τούρτα του Χάρου και λέει, μπα, ποιος σβήνει κεράκια, για να δω, α, βρε καλώς τον παππού, για έλα δω από τώρα μη σε ψάχνω μετά στα νοσοκομεία και πάρω κατά λάθος κάνα άλλο που το πάει για κατοστάρια λες και θα του δώσουμε μετάλλιο.

Σ' ένα μικρό χωριό έξω απ' τη Σαλονίκη γεννήθηκα, από γονείς αγρότες, τέσσερα χρόνια πριν τον Β' Παγκόσμιο – κι έτσι ήμουν κι εγώ ένα απ' τα παιδιά της Κατοχής, αλλά τα τυχερά, που ζήσανε, γιατί οι γονείς μου, αν και πάμφτωχοι, είχανε έστω ένα-δυο αγαθά να ανταλλάξουν για να εξασφαλίσουν ένα καρβέλι και λίγο λάδι. Τις δυο μεγάλες μου αδελφές τις θέρισε δέκα κι οχτώ χρονώ μια επιδημία μηνιγγίτιδας που εγώ τη σκαπούλαρα από τύχη και μόνο, και είδα με τα ίδια μου τα μάτια, τη μια φορά το μήνα που κατεβαίναμε στη Σαλονίκη να πουλήσουμε ό,τι πουλιόταν τέλος πάντων.

Θυμάμαι να περνάμε μέσα από φτωχογειτονιές – δέκα χιλιόμετρα με το πόδι ως το Βαρδάρη ήταν ο δρόμος – κι έξω απ' τις παράγκες άλλοτε να στέκονται παιδιά μικρότερα από μένα με την κοιλίτσα τους τουμπανιασμένο απ' το λιμό, κι άλλοτε γέρους πεσμένους μπρούμυτα μες στο δρόμο, σκοτωμένους απ' την πείνα και τις κακουχίες, που κανείς δεν είχε πια δύναμη ούτε καν να τους σηκώσει ώσπου θα πέρναγε να τους πάρει το κάρο του δήμου. Έτσι είμαι ευγνώμων, απέραντα ευγνώμων στους γονείς μου και σ' όσα παλικάρια δώσαν τη ζωή τους στον αγώνα, αλλά και στο τυχαίο που κυβερνά την ύπαρξή μας, που έζησα κι έφαγα στα δέκα την πρώτη μου σοκολάτα και το πρώτο μακαρόνι. (Ακόμα και τώρα, που τα μακαρόνια είναι πια πέντε στον παρά στο σούπερ μάρκετ, μου φαίνονται μεγάλη λιχουδιά – βάζεις και λίγο τριμμένο τυράκι από πάνω, απ' αυτό το ρεγκάτο ειδικά, και μπορώ να το τρώω κάθε μέρα αυτό το φαΐ, καθώς με την πρώτη πιρουνιά έρχεται και φτερουγίζει στην καρδιά μου η θύμηση της πρώτης εκείνης μακαρονάδας, που για πρώτη φορά στη ζωή μου ένιωσα να γεμίζει ως πάνω το παιδικό μου στομαχάκι και να σκέφτομαι, «Θεούλη μου, τι ωραίο πράμα να χορταίνεις!»)

Σχολείο δεν πήγα ποτέ, αλλά μια συγχωριανή γειτόνισσα, η κυρία Ευτέρπη αναπαμένη να 'ναι η ψυχούλα της, ήταν παλιά δασκάλα, συνταξιούχος που 'χε γυρίσει να γεράσει στον τόπο της, κι αυτή μου έμαθε να διαβάζω και να γράφω. Οικογένεια δεν είχε, μόνη ολομόναχη, κι εμένα μ' αγαπούσε σαν εγγόνι – και μόλις έμαθα να διαβάζω με το δάχτυλο κάτω απ' την αράδα και τα χείλη μου να σαλεύουν προφέροντας την κάθε λέξη, μ' έστρωσε να διαβάσω τα βιβλία της, που 'χε ένα σωρό φερμένα απ' την πόλη, έπιπλα ολόκληρα και σεντούκια και ράφια ξέχειλα από βιβλία κάθε λογής (λογοτεχνία, ιστορία, ταξιδιωτικές αφηγήσεις – μέχρι βιογραφίες συνθετών κι αλληλογραφίες πολιτικών), και κάθε βιβλίο που τέλειωνα για επιβράβευση μου το 'κανε δώρο, κι ας ήταν δώρο από μόνο του μεγάλο που 'χα ρουφήξει την ιστορία του, κι ας τα επέστρεφε στην αρχή η συχωρεμένη η μάνα μου («Μα να υποχρεωθούμε στην ξένη γυναίκα; Δεν είναι σωστό»), αλλά η κυρία Ευτέρπη δε σήκωνε κουβέντα, «Ο άνθρωπος πρέπει να 'χει γύρω του ασπίδα τα βιβλία για όταν σκοτεινιάζει η ζωή,» έτσι έλεγε, κι ότι έτσι κι αλλιώς εγώ τα απολάμβανα περισσότερο κι απ' την ίδια, «Δεν κάνω στον Τάκη το δώρο,» της είχε πει, αμετακίνητη με το παλιό το αυστηρό το δασκαλίστικο. «Το κάνω στους ανθρώπους που αύριο-μεθαύριο θα τον γνωρίσουν.»

Α.Κορτώ, Ο εξωγήινος της διπλανής πορτας

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Ποια είναι η έννοια του λειτουργικά αναλφάβητου, όπως παρουσιάζεται στο Κείμενο 1; Η απάντησή σας να έχει έκταση 60-80 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1

α. Να εντοπίσετε έναν τρόπο ανάπτυξης της πέμπτης παραγράφου του Κειμένου 1 και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

β. Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των περιόδων της τρίτης παραγράφου του κειμένου 1;

Μονάδες 6

Ερώτημα 2

α. Να εντοπίσετε δύο χαρακτηριστικά προφορικού λόγου στο Κείμενο 1.

Μονάδες 4

β. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε ένα επιχείρημα στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 5

Ερώτημα 3

α. Να δώσετε έναν μεταφορικό τίτλο στο Κείμενο 1. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με δύο αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 5

β. Να αντικαταστήσετε τις λέξεις/φράσεις με **έντονη γραφή** με συνώνυμες ή νοηματικά ισοδύναμες.

- έχουν να μάθουν στα παιδιά **την αξία** της γνώσης
- Πιστεύουμε ότι αν **μεγαλώσει** η κατανάλωση
- έχουν αποκτήσει τις **στοιχειώδεις** γνώσεις γραφής
- οι έρευνες **εστιάζουν** πάντα σε αυτούς
- είναι λειτουργικά αναλφάβητα και δεν θα το έχουν **πάρει είδηση**.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ.

«Ο άνθρωπος πρέπει να 'χει γύρω του ασπίδα τα βιβλία για όταν σκοτεινιάζει η ζωή. Δεν κάνω στον Τάκη το δώρο...Το κάνω στους ανθρώπους που αύριο-μεθαύριο θα τον γνωρίσουν.»

Τι ήθελε να πει η κυρία Ευτέρπη (Κείμενο 2) με τα λόγια αυτά; Ποια πιστεύετε εσείς ότι είναι τα οφέλη της ανάγνωσης, και γενικά της μόρφωσης, για τον άνθρωπο; Το κείμενό σας να έχει έκταση 100-150 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σε ομιλία που εκφωνείτε στο πλαίσιο σχολικής εκδήλωσης, ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας, αναφέρεστε στο πρόβλημα του αναλφαριθμισού γενικά. Αφού παρουσιάσετε τις επιπτώσεις του φαινομένου σε ατομικό επίπεδο, προτείνετε τρόπους για τον περιορισμό του. Το κείμενό σας να έχει έκταση 200- 250 λέξεων.

Μονάδες 30